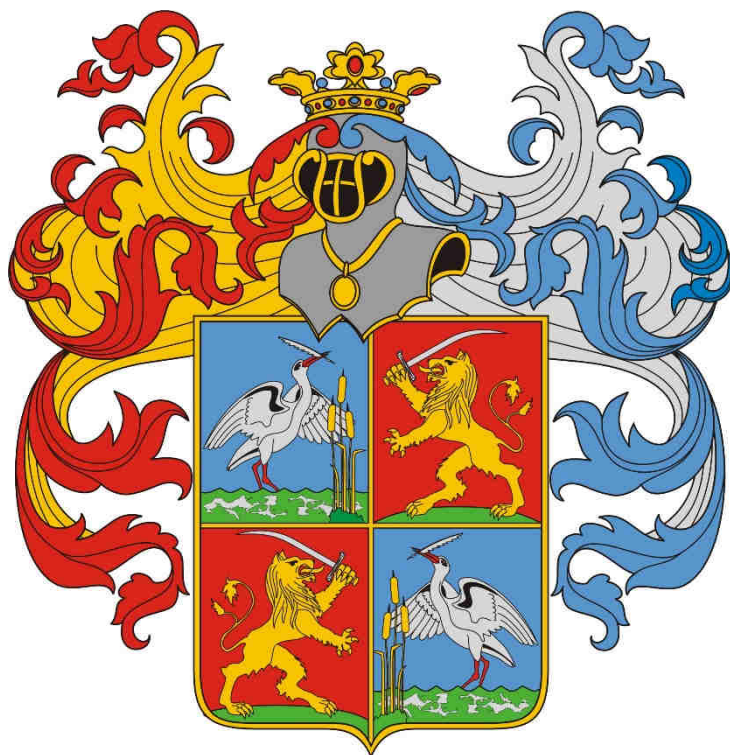

SZABADEGYHÁZA TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEINEK
TELJES FELÜLVIZSGÁLATA
TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV
HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZAT ÉS SZABÁLYOZÁSI TERV

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI
HATÁSTANULMÁNY

MEGBÍZÓ:

Szabadegyháza Község Önkormányzata
2432 Szabadegyháza, Kossuth utca 2.

FELELŐS TERVEZŐ:

Fehér Vártervező Kft.
8000 Székesfehérvár, Rába utca 22.

Tartalomjegyzék

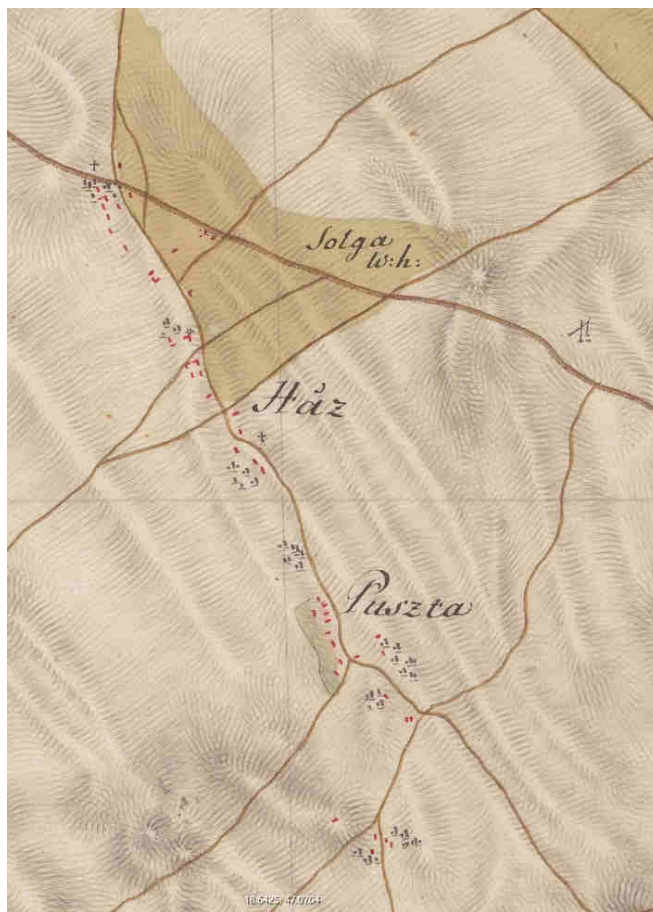
I. TELEPÜLÉSVIZSGÁLATI MUNKARÉSZ	3
1. A település történelme	3
2. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag	7
3. Szabadegyháza műemléki értékeinek települési értéktára	9
4. A helyi építészeti örökség települési értékléptára – egyedi védelem	11
II. RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ	19
1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	19
1.1 A település történeti leírása.....	19
1.2 A település régészeti örökségének felmérése.....	21
1.2.1 Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai.....	21
1.2.2 Jogszabályi környezet	21
1.2.3 Régészeti lelőhelyek.....	23
2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK HATÁSELEMZÉSE A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE	28
2.1 A területfelhasználási változások ismertetése	28
2.2 A változások hatása a régészeti örökségre	28
3. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVÉDELMI TERV	31
4. ÖSSZEFOGLALÁS	33

I. TELEPÜLÉSVIZSGÁLATI MUNKARÉSZ

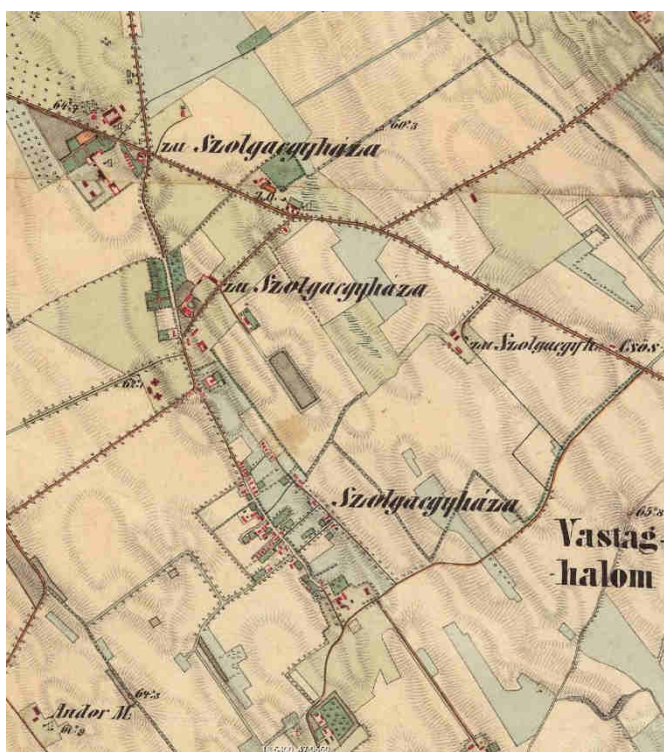
1. A település történelme

Szabadegyháza a Mezőföld Duna és Sárvíz közötti részén, a Velencei-tótól délre fekszik. Megközelíthető a Székesfehérvár és Dunaújváros közötti 62-es úton és egy mellékúton, vagy a Budapest-Pécs vasútvonalon.

A vidék nem volt ismeretlen a rómaiak előtt. Valahol a környéken futott az Intercisa (Dunaújváros) – Gorsium (Tác) útvonal. Szabadegyháza területén több helyről került elő római kori lelet. Ez arra enged következtetni, hogy egy római kori település egy esetleges Vetus-Salina-Gorsium vagy egy Intercisa-Gorsium útvonal kiépítése folytán jött itt létre. Az útvonal környékére települt benszülöttek kiszolgálói és egyben haszonélvezői is lehettek az átmenő forgalomnak. Erre utal a volt kápolna helyén 1963-ban talált, római feliratos útjelző kő. Szintén római korból származik a lakodalmi jelenetet ábrázoló kő is. Továbbá a régészeti feltárások során előkerült leletek, (kerámiatörmelékek, bronz fibulák, érmék) is igazolják a rómaiak ittlétét. 1956-ban két avar kori sírra bukkantak a szeszgyár szennyvíztárolójának bővítésekor. Ismert volt a térség honfoglalóink előtt is. 1965-ben feltárták egy honfoglaláskori harcos sírját is. A Szolgaegyháza községnév írásban először 1659. év november 20-án kelt adománylevélben fordult elő.

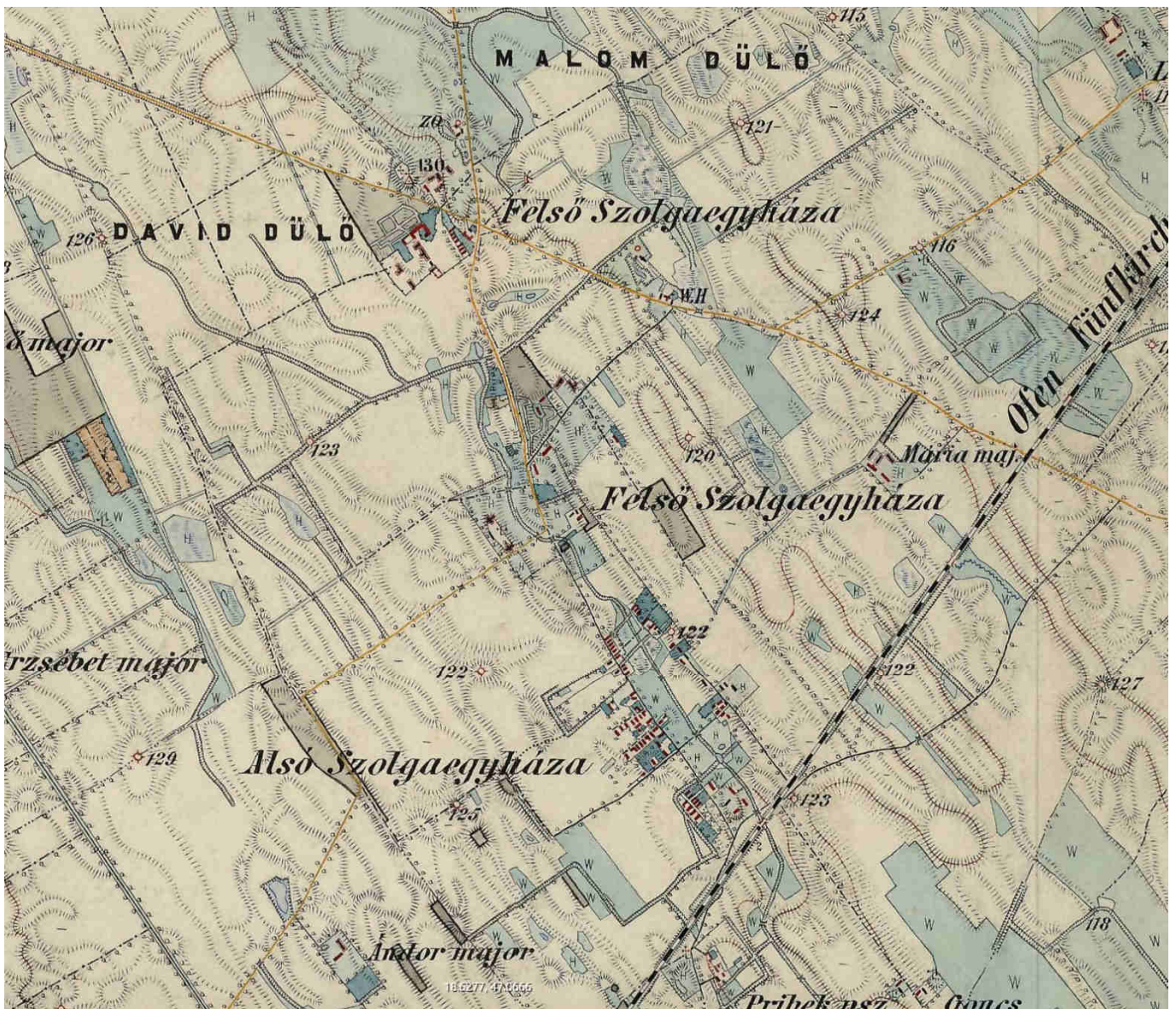
Szabadegyháza az első katonai felmérés térképén
(forrás:mapire.eu)

Szabadegyháza a második katonai felmérés térképén
(forrás:mapire.eu)

Ez az adománylevél már a falu tulajdonosait is megnevezi: I. Lipót Börgönd, Novaj, Sárosd, Saág, Bonczabelke nevű birtokokkal együtt Szolga-Egyházát is Bossányi Gábornak, Eölbey Mártonnak és Szeghy Mihálynak adományozta. A község többször is gazdát cserélt, utolsó birtokosa Nedeczky-Gribsch család volt. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharcban jelentéktelen szerepet játszott. A falu birtokosai 1848. október 4-7. között élelmet küldtek a magyar táborba: 205 birkát, 181 kenyeret.

A lakosság száma az 1800-as években kezdett növekedni 1830-ban 491 fő volt. 1857-ben 689. A többség zsellér volt, nehéz körülmények között tengette életét. 1910-ben a lakosok száma már 1111 fő volt. Közigazgatásilag Sárosdhoz tartozott, 133 ház volt a községben, 36 a tanyákon. Mivel a házak többnyire nincstelen zsellérek tulajdonát képezték, ezek beosztása, bútorzata nagyon egyszerű, szegényes volt.

Szabadegyháza a harmadik katonai felmérés térképén
(forrás:mapire.eu)

A lakosság változásának számadatai a következők:

Év	Lélekszám	Év	Lélekszám	Év	Lélekszám
1830	491	1910	1111	1970	2299
1857	689	1920	1321	1980	1988
1870	819	1930	1634	1990	2047
1880	803	1941	2148	2001	2234
1890	1045	1949	2616	2011	2194
1900	1059	1960	2253		

Az I. világháború idején 215 férfit hívtak be katonai szolgálatra, közülük 8-an lelték halálukat valamely fronton.

Szolgaegyháza önálló községgé 1926-ban alakult. Mai közigazgatási területét 1929-ben nyerte el.

A II. világháború idején szinte minden családból harcolt a fronton fiatal.

A község területén harcok nem folytak, a Szeszgyárat azonban, amelyet hadiüzemnek tekintettek, a németek 1945. február 2-án felrobbantották.

Szabadegyháza

A Magyar Kommunista Párt helyi szervezetének javaslata alapján a falu előljárói döntöttek a falu névváltoztatásáról.